

SZAKDOLGOZAT

Szabó-Szajkó Nikolett

2024.

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvár Campus

Tanító Alapképzési Szak

Meseillusztrációk és hatásaik a gyermekek vizuális közlésére

A külső igenis, hogy számít

Belső konzulens: Farkas Beáta
művésztanár

Intézet/Tanszék: Neveléstudományi Intézet

Készítette: Szabó-Szajkó Nikolett

Kaposvár

2024.

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS ÉS CÉLKITŰZÉSEK.....	1
1.1 Kutatási kérdéseim:	2
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS.....	3
2.1. Mi az illusztráció és miért fontos	3
2.2.A magyar meseillusztráció kutatástörténete.....	7
2.3.Régmúlt és napjaink meghatározó magyar illusztrátorai	10
2.4.Vizuális nevelés és irodalmi nevelés lehetőségei.....	15
2.4.1.A képes könyvek a tanulás szolgálatában	15
3. ALKALMAZOTT MÓDSZEREK.....	20
4. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK	21
5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK	30
6. ÖSSZEFOGLALÁS	32

Irodalomjegyzék

Képjegyzék

Ábrajegyzék

Melléletek

Nyilatkozatok

1. BEVEZETÉS ÉS CÉLKITŰZÉSEK

Szakedolgozatom témája a meseillusztrációk hatásai a gyermekek vizuális közlésére. Azért választottam ezt a témát, mert a mesék, könyvek mindig is közel álltak hozzám. Nem tudok úgy hazajönni egy könyvesboltból, hogy ne válasszak legalább egy könyvet magamnak, vagy valamelyik családtagomnak. Amióta anya lettem azóta egyik fő célom, hogy olvasót neveljek a kislányomból. Mikor még csak magzat volt, akkor elkezdtem olvasni neki. Születése után alig vártam, hogy együtt olvashassunk és elkezdjen nyitni a könyvek felé. Lehet bármennyire zúfolt, nehéz, fárasztó a napunk az elalvás előtti meseolvasás nem maradhat el. Próbálok a magyar irodalomból, kortárs írótól, a korosztályának megfelelően választani. A mesék vagy mesetémák iránti igénye mindig változik a kedvétől, aktuális érdeklődési körétől, életszakaszától függően.

Szakedolgozatomban az általános iskolás gyermekek könyvválasztási szokásait vizsgáltam meg. Elsősorban az érdekelt, hogy mi alapján választanak könyvet a mai általános iskolás gyerekek, Mennyire befolyásolja őket a könyv külsője, az első benyomás a választást? Külső behatás, egy barát véleménye jobban befolyásolja őket, vagy a könyv borítója önmagában is elég meggyőző számukra? Mit szeretnek olvasni? Szeretnek-e egyáltalán olvasni? Lányoknak vagy a fiúknak fontosabb a könyv borítója? Ezen kérdések megválaszolására a magyar írok által írt gyermek és ifjúsági irodalmak közül fogok válogatni, amiket borító tekintetében megismertetek a tanulókkal a felmérésem során. Úgy gondolom, nagyon népszerű könyv az általános iskola alsós korosztályánál a Berg Judit által írt Rumini történetei című könyvsorozat. Ennek a különlegessége, hogy a külföldi piacra más borítót kellett tervezni, mert úgy gondolták a szakemberek, hogy a magyarországi illusztrációval nem lehet olyan sikerrel eladni a regényt. Ezt a kis csavart is beépítem a felmérés során, hogy vajon ezt tudják a kis olvasók, vagy fel sem tűnik nekik. Kutatásomban 10 könyv borítóját fogom szerepeltetni és a gyerekek könyv választási, olvasási szokásait, érdeklődési körét szeretném felmérni kérdőívek segítségével.

Szakirodalmi áttekintés során foglalkozom magával az illusztráció fogalmával és melyik korban kezdenek neki művészeti értéket is tulajdonítani az emberek. Maga az a fogalom, hogy gyermekirodalom mikor terjed el a köztudatban és hazánkban kik kutatták és kik voltak ennek a művészi ágának a jeles úttörői. Napjaink neves művészei, grafikusai közül is választottam pár személyt, akiknek röviden bemutató a munkásságát. Egyáltalán mi számít jó illusztrációnak

egy ifjúsági könyvben vagy egy tankönyvben. Mely képi illusztrációk tudják a legjobban támogatni a gyerekek fejlődését, tanulását egészen kisgyermekkortól.

Úgy gondolom, hogy az olvasás mindig is nagyon fontos volt, de mostani digitalizált világban kiváltképp oda kell figyelniük rá. Az óvodás korú gyerekek között sajnos számtalan olyan esettel találkozunk, hogy a beszédük, a hang kialakítása, formálása fejletlen, nem a korosztálynak megfelelő, ez mind a beszélgetés, élő szó, olvasás, mese hallgatás hiányára vezethető vissza. Ha már ilyen hátrányokkal kerül be a gyermek az iskolában, sokkal kevesebb esélye lesz sikereket, pozitív élményeket szerezni már az első osztályban. Ezért is tartom kiemelten fontosnak ezt a témát a szakmám szempontjából. Célom, hogy a kutatás során jobban megismerjem az általános iskolás korosztály érdeklődési körét. Milyen könyvek érdeklik őket, mit olvas szívesen egy kisiskolás. Ha ezt tudom már, akkor ehhez mérten igyekszem a jövőben ezt felhasználni a gyerekekhez való kapcsolódáshoz és az olvasás megszerettetéséhez minél szélesebb körben.

1.1 Kutatási kérdéseim:

1. Mi alapján választanak olvasnivalót a 4. és 6. évfolyamos diákok?
2. Mennyire befolyásoló számukra a könyv borítója?
3. Eltér-e a 4. és 6. évfolyamos gyermekek érdeklődése az olvasmányok terén?
4. Egy könyv választása során mennyire befolyásoló tényező a kortársak és barátok véleménye?
5. A vizsgált korosztályokban vajon a digitális eszközök vagy a könyvek örvendenek nagyobb népszerűségnek?

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1. Mi az illusztráció és miért fontos

Mi az illusztráció? A Magyar Értelmező Kéziszótár szerint az illusztráció definíciója: „1. Nyomtatott művet díszítő, illetve kiegészítő, szemléltető (szövegközi) kép, ábra. 2. Valamint szemléltető példa, magyarázat.” (Magyar Értelmező Kéziszótár, 1992, p. 588.)

Lesarkítva, leegyszerűsítve így lehetne talán a legrövidebben megfogalmazni, ahogy a szótárban is olvashatjuk. Ennél sokkal, de sokkal összetettebb és sokoldalúbb feladata van az irodalomban és a tankönyvekben a képnek, illusztrációnak. Szakemberek is különböző véleményen vannak, hogy milyennek kell lennie a jó illusztrációnak, amit részletesebben a későbbiekben ki is fejtek.

Gyermekeknek első művészi élményt a gyermekkönyvek, képeskönyvek adják. Ezért is nagyon fontos az illusztráció. Ekkor a képnek csak annyi a szerepe, hogy az ábra örömet, kellemes érzést, élményt váltson ki a kisgyermekből. A tárgyi világ beazonosításában, környezet megismerésében és a fogalomalkotás folyamatában kell, hogy segítsen a képeskönyvben található rajz, festmény az apró felhasználóknak. Ezeknek a könyveknek különféle fajtáját találhatjuk meg a könyvesboltok polcain, mint például a leporelló, lapozó vagy a plasztikus könyvek. Napjainkban ezt óhatatlanul is kiegészítik a könyvek által átadható tudást a különböző digitális eszközök, melyek már nagyon korán megjelennek a mindennapjaikban. Sajnos, egyre több szülő kényelmi eszköznek használja a televízióban a baby csatornákat, tableten a babáknak szóló meséket. Amit nem is értek, hogyan szólhat babáknak. A folytonos képi inger felzaklatja, túlingerei az idegrendszerüket. Azonban a vibráló fények és élénk szín és hanghatások nagyon leköti őket és függővé válhatnak. Sajnálatos módon a fantáziájukat ezek a tartalmak vajmi keveset fejlesztik, mert a digitális eszközökön készen kapják a történetet. Mivel olvasni még nem tudnak az egész picinyke könyv felhasználók, így a képi élmények nagyon fontosak. Először a képek fogják felkelteni a gyermek figyelmét, és így szívesebben is ül be édesanyja ölébe és hallgatja meg a felolvasást, a mesét, amíg a képi világba gyönyörködik. A képi világ által új ismereteket szerez, figyelmét és segíti megérteni a hallott mesék történetét, cselekményét. A jó illusztráció gondolatokat ébreszt, segít a képzelőerő fejlesztésében és formája a szépérzékét. Véleményem szerint az a jó könyv, ami a korosztálynak megfelelően van illusztrálva. Ahogy nő az olvasó és értelmi képessége fejlődik, úgy lesz egyre kevesebb a rajz a célközönségnek íródott könyvekben. Ezzel is segítve, hogy a gyerek a képzeletét használja.

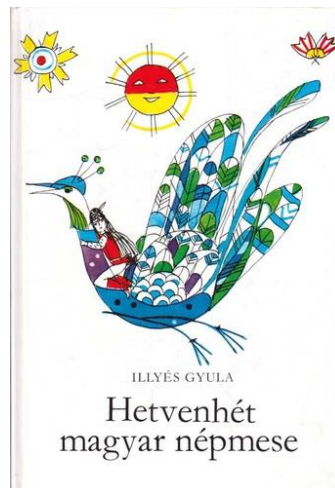
Az illusztráció művészeti értéként való értelmezése egészen a középkorig vezethető vissza, ahol a kódexeket képekkel kezdték el díszíteni az adott írott téma könnyebb megértése végett. Ezeknek azonban még semmi köze nem volt a gyermekirodalomhoz. Az európai kultúrában a gyermek csak a felnőtt kicsinyített mása volt. A világ gyermekképe teljesen más volt, mint napjainkban. Akkor talán elvétve volt egy-egy gyermekeknek szánt könyv, nincs igazán gyerekrekkor sem. Általában a felnőttel együtt töltötték az időt a gyerekek és azt hallották a szülőktől, amivel a felnőttek is foglalkoztak, ami éppen őket érdekelte. Először a reneszánsz világa fedezi fel a mesét például az olasz Basile: *A mesék meséje* (1637) című kötet, ami tipikusan akkor élő köznépnél íródott és már a gyerekek számára is szórakozást nyújtott. Rousseau korában kezdett fontos lenni a kultúrában a gyermekkultúra is. Elkezdtek tudatosan a gyermekek felé is nyitni a könyvek írásánál, gyereklapok jelentek meg. Azonban még itt sincs éles határvonal a tankönyv és a gyermekirodalom között. Ennek a kornak a könyvei: Emil, Robinson Crusoe, Rousseau La Fontaine meséi. A magyar nemzet gyermekirodalmának első igazi gyermekeknek szóló Bezerédj Amália: *Flóri könyve* (1840) című művét tartjuk. Nagyon népszerűnek számított abban a korban. Manapság már egy átdolgozott, kibővített változatát találhatjuk meg a könyvesboltok kínálatában. (Komáromi G.,1999)

A könyvek illusztrációját a 19. században még teljesen külön kezelték a műtől. Kicsit később már rájöttek, hogy illusztráció elválaszthatatlan a könyvtől, egy egységet képez az írás és a hozzá készült alkotás. Az irodalom és a képzőművészet a század végétől elválaszthatatlanok lettek. A kép, az illusztráció nem csak a mű megértését szolgálja, hanem a művel együtt él és segít jobban átélni, beleélnie magát az olvasónak a történetbe. Ez jelenik meg a gyermekkönyvekben is. Ebben a korban készült gyermekkönyvekben erre a korra jellemző grafikai technikákat, módokat hordozza. Mesekönyv csakis illusztrációval teljes. (Kenéz 2005)

Két csoportba sorolható egy gyerekkönyv a megjelenése alapján. Egyik, ami a legkisebbeket célozza meg, ahol a kép uralkodik és mellette minimálisan jelenik meg szöveg, vagy egyáltalán nincs is. Képeken kívül egyéb hatásokkal, más ingerekkel, mint a tapintás, érik el a pozitív élményt, örömet a gyermeknél. Például a kép kiemelkedik a könyv síkjából, esetleg puha vagy épp érdekesebb az adott felület és lehet, hogy még hangot is ad ki az adott könyvben szereplő tárgy vagy élőlény. Másik nagy csoportja a könyveknek, ahol már a szöveg uralkodik. Ezeket a könyveket már idősebb korosztálynak szánják. Gyakran a könyv mellé még CD-t vagy DVD-t is mellékelnek, így hívva itt is például a hallást, mint plusz érzékelést és élményszerzés módját.

A gyermekkönyv-illusztráció három fajtáját különböztetjük meg a szöveg és a kép kapcsolata alapján. Első amikor az illusztrátornak a leírt szöveget kell segítenie megértetni az olvasóval. Kvázi lefordítja az olvasott szöveget képi formában. Második csoport, ahol a művész a képzelő erőt szeretné kihasználni és hagyni szárnyalni. Ábrázolása egyszerű, de ugyanakkor nem valószínű, élénk színekkel dolgozik. Nagyon jó művészi érzékkel kell rendelkeznie az illusztrátornak, hogy ezt a megfelelő egyensúlyt megtalálja. Harmadik és az utolsó kategória mikor a szöveg és a kép együtt él. Nem létezik az egyik a másik nélkül. Egyik emeli a másik értékét és ez oda-vissza igaz. Számomra legismertebb képviselője ennek a munkának Réber László és Janikovszky Éva közös művei. A három csoport között nincsenek éles határok, sokszor akár össze is mosódhatnak. (G. Pap K.,1999.)

Minden kornak megvan a kedvenc alkotója és az illusztrátorok ezzel akarják felvenni a versenyt, hogy az a mese, irodalmi mű is ugyanolyan, vagy még sikeresebb eladási értékeket érjenek. Minden korosztálynak más kicsit az ízlése, más köti le és ezért is fontos, hogy mint az író és a képzőművész is naprakész legyen az aktuális piaci keresletben. Minden kornak megvannak a kedvencei. 20. században letisztultabb, egyszerűbb kézzel készült rajzok fehér háttérrel díszítették a könyveket, kívül-belül. Janikovszky Éva műveit az állandó illusztrátora Réber László munkái tették még élvezhetőbbé, viccesebbé. Réber László munkássága az egyszerű, de jól körülhatárolt rajzairól volt híres. Illyés Gyula: Hetvenhét magyar népmese gyűjteményében (1.kép) nem is találhatóak rajzok, csak a könyv borítóját illusztrálták.

1.kép: Illyés Gyula: Hetvenhét magyar népmese

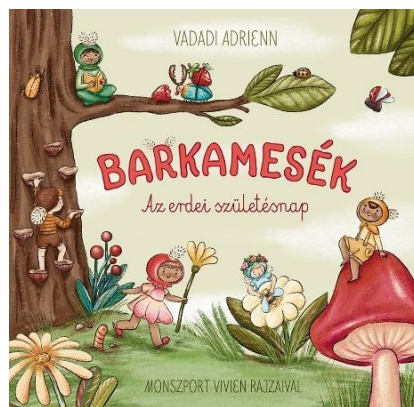
Forrás:<https://moly.hu/konyvek/illyes-gyula-hetvenhet-magyar-nepmese>

Marék Veronika Annipanni könyvecskéi is nagyon letisztultak, csak a történet szereplői vannak megjelenítve képen és a környezet is minimalista stílusban látható a könyv lapjain. Annipanni

és Boribon történetei mai napig népszerűek a kicsi gyermekek körében. Magyar gyermekeknek szóló könyvillusztrációk közül ebben a században talán a Szepesi Mária által írt Pöttyös Panni sorozat számított a legszínesebbnek. Ezeken a könyveken már a könyv borítóján is színes háttérrel ábrázolja Győrfi Anna és Vass Ági a sorozat főszereplőjét.

21. században készült könyvek feltűnőek, szinte magukhoz vonzzák az ember szemét. Illusztráció készítésének a stílus is megváltozott. Erős elhatárolt vonalak eltűntek. Sokkal jobban együtt él az egész kép a borítón és a könyvek belsejében is. Komplet festményeket kapunk sok gyermekirodalomban. Történetekben szereplő karakterek részletgazdag kidolgozása figyelhető meg. (Révész E., 2020)

2. kép: Vadadi Adrienn: Barkamesék

Forrás: <https://www.pagony.hu/termekek/barkamesek-az-erdei-szulinalp>

Az illusztráció mindig segíti, élvezhetőbbé tenni a szöveget és növelheti az irodalmi értékét a műnek. Funkciója mindig attól függ milyen szövegvilághoz párosul. A képíró és az író, ha összedolgozik csak emelni fogják egymás munkáját. A felhasználók intellektuális fejlődésével változik a képek funkciója. Illusztrátornak tisztába kell lennie azzal, hogy a gyerekek sokkal élénkebben látják azt, amit olvasnak, mint a felnőttek. Képeknek fontos szerepük van a fantázia fejlesztésben. Szöveggörnyezet dönti el, hogy díszítenie, értelmeznie, vagy csak kiegészítenie kell az adott történetet, olvasmányt az illusztrációnak. Legrégebb óta a díszítő funkciót használjuk, egészen a középkor idejéből, a kódexek megjelenésével. Ezt a stílust mintaként használta fel Lukáts Kató Zengő ABC (1958) készítése során, azzal hogy a betűket rajzzal emeli ki. Másik nagyon fontos része a könyvnek a külső, a borítója, amit dolgozatomban is vizsgállok. Szerintem a könyv legékesebb díszje. Hiszen ez az első hatás, amivel találkozunk, ha a könyvet a kezünkbe fogjuk, vagy éppen egy online könyvesboltban keresgélünk új olvasmány után. A jól megtervezett borító sejtet a könyv tartalmáról, kíváncsivá teszi az olvasót. Itt az illusztráció a könyv külsején a reklám funkcióját látja el. Következő funkció, amit, ha a szöveg kíván, az a

értelmező illusztráció. Művész képeivel segít a szöveg által közvetített mondandót megerősíteni, megértetni a befogadóval. Nagyon jó példa a magyar gyermekirodalomból Würtz Ádám munkája, Mark Twain: *Tom Sawyer kalandjai* című ifjúsági regény játékos, szellemes képi elbeszélése. Harmadikféle kapcsolat pedig a kiegészítés. Illusztrációnak az a szerepe, hogy a szöveg által létrejött hangulatot, gondolatokat tovább vigye. (Komáromi G., 1999)

„A jó gyermekkönyv-illusztráció nem feltétlenül szép, annál inkább izgalmas, folyton új felfedezésekre csábító, lehet fésületlen kissé, lehet groteszk vagy szürreális, hívhat csendes belső utazásra vagy kiválthat harsány hahotát. A lényeg, hogy professzionálisan megformált, friss, önálló vizuális világgént jelenjen meg, amely karakteres és újszerű módon képes reflektálni saját jelenünk képiségére.” (Révész Emese – Mentés másként p. 415.)

2.2.A magyar meseillusztráció kutatástörténete

Próbáltam régmúltban kutatni, hogy honnan indult el hazánkban a meseillusztráció, de nagyon kevés adatot találtam. Magyarországon meseillusztrációval vajmi keveset foglalkoztak, talán az utóbbi 10 évben kezdett el fontosabb lenni a szakemberek számára. Ezzel ellentétben német-ajkú kollégák, közülük is Hans-Jörg Uther német irodalomtudós és folklórlista számos tanulmánya irányadó a nemzetközi kutatásban (Uther, 1993; Uther, 2005; Uther, 2008). Hans-Jörg Uther három korszakot különít el az egyetemes meseillusztráció történetében: 1. korszak: 1697–1825, Charles Perrault-tól a Grimm-testvérekig, 2. korszak: 1830-tól kb. 1900-ig, 3. korszak: 20. század. Uther szinte minden műfajban (a szobrászattól egészen a bélyegegekig) vizsgálta a meseillusztrációkat. (Uther, 1993).

1.korszakban olyan maradandót alkottak a Grimm testvérek 1812-ben, amit a mai napig évről évre próbálnak kicsit felújítani a mai kornak kicsit átszínezni, átírni. Mondhatni minden korban megtalálja az ember azt a mesét a történetek közül, ami a szívének oly kedves lehet. Grimm testvérek voltak az elsők között, akik kijelentették, hogy nekik az örömszerzés a cél a mesegyűjteményükkel. (M. Popova, 2015)

Olyannyira népszerűek lettek a testvérpáros meséi, hogy több országban is lefordították már a meséjüket a 19. századtól. A legelső között voltak a horvátok, majd lengyelek is, akik olvasóközönség ízlésére formálták kicsit a fordítás közben a műveket. De a spanyol és kolumbiai gyerekekhez is eljutottak a Grimm testvérek által írt, összegyűjtött mesék. Megfigyelhető volt,

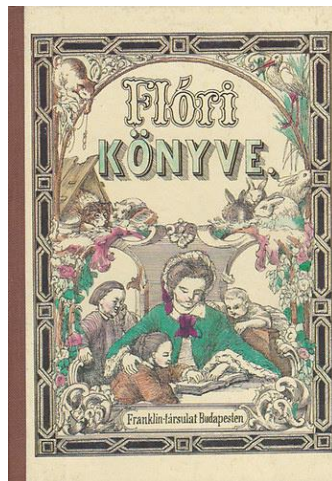
hogy mindenhol az aktuális politikai nézetek, világlátás is befolyásoltak a mesék adaptációját. (V. Joosen, 2014)

Hazánkban Boldizsár Ildikó kezdett jobban foglalkozni a témával az Art Limes 2004/3 és 2004/4 különszámaiban. Illetve Révész Emese hívta fel a figyelmet a Műértő 2014. január-februári számában, hogy a magyar meseillusztráció-történet feldolgozása mennyire gyerekcipőbe jár hazánkba. (Révész, 2014)

Később Révész Emese Mentés másként -Könyvillusztráció tegnapról mára címmel írt is egy könyvet ebben a témában, ami a mai napig nagyon népszerű az illusztráció témájában kutatók körében.

Az eddigi eredményeket összefoglaló cikk megjelenése után a szakma neves képviselői egy asztalhoz ültek Magyar Gyermekirodalmi Intézet és a Csodaceruza című folyóirat szervezésében Pálfi György egyetemi docens, Maczó Péter egyetemi docens, Varga Emőke irodalomtörténész és Révész Emese művészettörténész részvételével 2014. február 7-én. Kerekasztal beszélgetés során eldöntötték, hogy minél előbb alakítani kell egy kutatócsoportot és/vagy intézményt, ahol megfelelő szakemberek felkutathatják, vizsgálhatják az irodalom ezen műfaját, munkásságát. (Tüskés, 2014.)

Az első valóban magyar illusztrátor által készített mesekönyv, Bezerédy Amália (1804–1837) Flóri könyve (3.kép) 1836-ban jelent meg először.

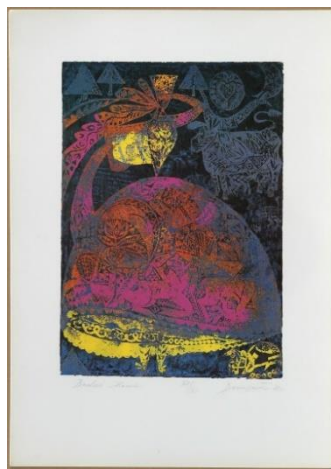
3. kép: Bezerédy Amália: Flóri könyve

Forrás: <https://moly.hu/konyvek/bezeredy-amalia-flori-konyve>

Az első magyarul megjelent magyar illusztrátor munkája a népmese gyűjtemény az Erdélyi János szerkesztette Magyar népmesék (1855) című kiadvány volt. Anno nem volt szokás népme-

segűjteményeket illusztrálni Magyarországon, gyerekkönyveket sokkal gyakrabban illusztráltak. A néprajzkutatók ezzel a témával nem igazán foglalkoztak. Két folklorisztikai szempontú dolgozat kutatta a témát, mindkettő szerzője néprajzos és Gärtner Petra művészettörténész, muzeológus is (Gärtner, 2007; Domokos, 2007). A 20. század elejének mesekönyv-illusztrációi változatos képet mutatnak: a külföldi kiadások képanyagának átvétele mellett teret nyertek a hazai grafikusok.

Fametszet technikát használták a mesék illusztrálásához. 4 magyar képviselője volt ennek a technikának: Bortnyik Sándor, Domján József (*4.kép*), Buday György és Gy. Szabó Béla. Domján több fametszetét is őrzi a Magyar Nemzeti Galéria. (Tüskés, 2014)

4. kép: Domján fametszete

Forrás:<https://arte.hu/artwork/domjan-jozsef-tiz-szines-fametszete-mappa-teljes/>

Nem csak irodalmi írások mellett létezhetnek az illusztrációk, hanem önmagukban is. Léteznek olyan könyvek, ahol szöveg nincs, vagy tényleg minimálisan fordul elő. Ezekben a képeskönyvekben a képekkel mesélnek el egy-egy történetet. Bettina Kümmerling-Meibauer szerint a szöveg nélküli képeskönyveknek három altípusa van: 1. a lapozók, melyek a legkisebbeknek készültek, 2. a böngészek, melyek már összetettebb, mozgalmasabb képeket tartalmaznak, 3. szöveg nélküli képeskönyvek, melyek a képekkel mesélnek el egy történetet. Legkisebbeknek tökéletesen megfelelnek ezen könyvek, hiszen csupán a képeket nézegetve, képzeletüket használva akár minden alkalommal kicsit más történetet tudnak kitalálni. Sandra L. Beckett kiemeli, hogy a képek értelmezése egyéni gondolkodást, értelmezést igényel, a látvány felfogása pedig segít a beszéd elindításában, fejleszti a szókinccset, kapcsolatot teremt az írott és a beszélt nyelv között. (Révész, 2020)

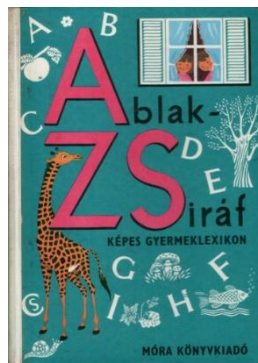
2.3. Régmúlt és napjaink meghatározó magyar illusztrátorai

Nagyon sok kiemelkedő művész alkotott és alkot is napjainkban. Közülük válogattam ki pár embert, akiknek a munkái már megfordultak a kezemben az évek során.

Lukáts Kató (1900-1990)

Magyar grafikusművész, illusztrátor. Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó oszlopos tagja volt. Nagyon sok gyermekkönyvet és tankönyvet illusztrált. Ezen felül még diafilmeket és gyermeklapoknak is készített illusztrációt.

Munkáiból válogatás: Ablak-Zsiráf (1971) (5. kép), Benedek Elek: Világszép Nádszál kisasszony, Móra Ferenc: Zengő ABC, Móricz Zsigmond: Iciri-piciri.

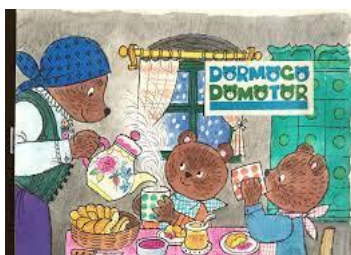

5. kép: Ablak-Zsiráf

Forrás: <https://moly.hu/konyvek/merei-ferenc-v-binet-agnes-ablak-zsiraf>

F. Györfly Anna (1915-2006)

1982-ben megkapta "Gyermekekért" Érdemérmét. 50 könyvnél is több, amiben az illusztrációit megtalálhatjuk. Csak pár példa: Dörmögő Dömötör meséi (1982) (6. kép), Benedek Elek: Mese a három kismalackáról (1960), Nemes Nagy Ágnes: Jó reggelt, gyerekek! (1962), Zelk Zoltán: Háziállataink (1954), Marék Veronika - F. Györfly Anna: Amikor te kicsi voltál (1970), Varga Katalin: Mosó Masa mosodája, Szepes Mária: Pöttyös Panni több részét is ő illusztrálta. Több diafilmet is köszönhetünk neki, mint például: Borka Játékszágban, Csipkerózsika, Hamupipőke, Hófehérke, A 7 kis törpe egyedül, Dia Kata Játékszágban, Súlyomszem, a felsült indián, Kedvenceink-versikék háziállatainkról, Óvoda az őserdőben, Pöttyös Panni, Zsuzsi segít anyukának. (Gyöngy K., 2008)

6. kép: Eredeti rajz a Dörmögő Dömötör 1980. februári címlapjához

Forrás: <https://www.facebook.com/F.GyorffyAnna/photos/a.506633442780942/3485296558247934/?type=3>

Réber László (1920-2001)

Elsősorban könyvillusztrációival vált ismertté: kizárólagos illusztrátora volt Janikovszky Éva (7.kép), Lázár Ervin és Gerald Durrell műveinek. Több mint 400 könyvhöz illusztrált. Nagyon egyedi stílusjegyei voltak, amit mai napig könnyen felismerhetünk. Vázlatszerűség jellemezte és szikár, zárt vonalait élénk színekkel töltötte ki (leginkább a gyerekeknek szánt illusztrációit). Rengeteg díjat nyert, többek között 1967 Munkácsy-díj, 1994 plakett (IBBY), Sevilla, A Szép Magyar Könyv verseny díja (az évek során ötször is). Mai napig vannak kiállítások a munkáiból. (Fidelio, MTI, 2020)

7. kép: Réber László illusztrációja Janikovszky Éva egyik könyvéből

Forrás: https://nyolcezer.hu/cikk/kultura/2019/05/21/Ugy_elt_ebben_a_vilagban_mint_egy_kenyes_izlesu_vendeg

Jankovics Marcell (1941-2021)

Kossuth-és Balázs Béla-díjas magyar rajzfilmrendező, grafikus, könyvillusztrátor, kultúrtörténész, író, politikus. Jankovics Marcell filmrendezőként a magyar animációs mozgóképművészet emblematikus alakja. A filmkészítés mellett több területen is ért el sikereket: művelődéstörténész, kultúrtörténeti ismeretterjesztő könyvek szerzője, illusztrátor, és a tévéműsor-készítés területén ért el sikereket. Munkássága meghatározó a magyar kultúrában. Az első valódi sikert (mind a szakma, mind a közönség szempontjából) a János vitéz (1973) (8.kép) című

egészesítés animációs film hozta. Jankovics nevéhez fűződik a Magyar népmesék sorozat, melyet tervezőként 2002-ig gondoz. A sorozat a magyar népi vizualitás és gondolkodásmód hagyományából táplálkozik. A körkörösség, az örök visszatérés a képi világot is meghatározó gondolati alap. 1987-ben elkészül az első könyve, a Csillagok között fényességes Csillag – A Szent László legenda és a csillagos ég. Önálló könyvei, a Jelképkalendárium (1988), A fa mitológiája (1991), Ahol a madár se jár (1996), A Nap könyve (1996), A szarvas könyve (2004), a 3+1, A négy évszak szimbolikája (2008) egy ívbe tartoznak. Könyvillusztrációi alkalmazott művek, mégis megállják a helyüket önálló műalkotásként is: számos kiállításon bemutatták őket. Jankovics Marcell az illusztrálandó szöveg megjelenítésekor alkotótárs, szellemi partner; a képek kiegészítik, új színekkel, tartalommal gazdagítják a köteteket. Fontos számára, hogy a szöveg, az illusztrálandó anyag értékes legyen. (Mirtse, 2013)

Főbb díjai: Oscar-díjra jelölés Sisyphus c. filmért (1975), Arany Pálma díj a Küzdők c. filmjéért (1977), Kossuth-díj (1978), Minden idők legjobb rajzfilmje díja (Los Angeles) a Fehérlófia c. filmjéért (1984), Magyar Örökség díj (2013), A Nemzet Művésze (2014). (MM Akadémia)

8. kép: János vitéz (terv)

Forrás: <https://mmakademia.hu/alkoto/-/record/MMA5833>

Agócs Írisz

1977-ben született. 2007-ban kezdett el gyerekkönyveket illusztrálni. Ma Magyarországon kevés olyan szülő van, aki, ha olvas gyermekének, ne vette volna már a kezébe a munkáját. Jelenleg ő a legkeresettebb illusztrátor hazánkban. Nagyon egyediek a munkái. Vidámság, könnyedség sugárzik a rajzaiból. Már attól jó kedve lesz az embernek, ha a könyv illusztrációját megnézi. Nem lehet megállni, hogy ne mosolyogja meg az ember akvarellfoltból készült bájos remekműveket. Berg Judittal megalkották a Cipellő Cicákat és a Maszat az óvodás korosztály

között nagyon is népszerű figuráját. Varró Dánielnek is állandó partnere a mesekönyvek megalkotásában. (www.diafilm.hu)

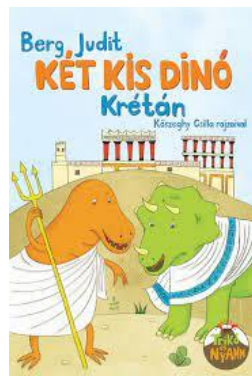

9. kép: Agócs Írisz rajza

Forrás: <https://iriszagocs.com/>

Kőszeghy Csilla

Szabadúszó illusztrátor. Tanulmányait a Képzőművészeti Egyetemen és Angliában végezte. Illusztrálást mellett képeskönyveket is ír, és grafikát oktat. Gyermekkönyvekben, magazinokban, tankönyvekben találkozhatunk munkáival. Egyik ismert könyv, amit illusztrált a Berg Judit: Két kis dinó kalandjai (10.kép). (www.pagony.hu)

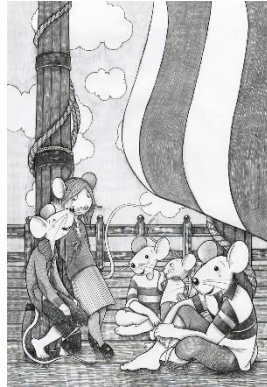
10.kép: Berg Judit: Két kis dinó Krétán

Forrás: <https://www.pagony.hu/ket-kis-dino-kretan>

Kálmán Anna

2006 óta illusztrál gyermekkönyveket és társasjátékokat. Rumini figura megalkotója. Szerintem nincs olyan alsós általános iskolás, aki ne ismerné Berg Judit által írt Rumini történetét (11.kép), vagy legalább ne hallott volna a könyvről. Kétféle illusztrációt kellett készítenie Rumini történetéhez, mert teljesen más igényeknek kellett megfelelni a külföldi és a hazai könyvpiacra. (www.olvasovanevels.gportal.hu)

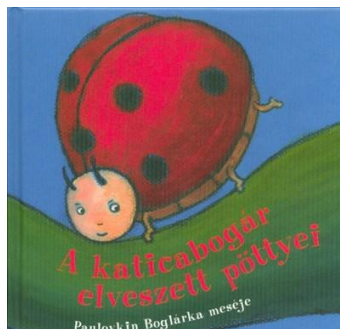

11.kép: Kálmán Anna rajza, Egyik Rumini kötethez

Forrás: <https://napocska.hu/rumini-es-perui-karanten/>

Paulovkin Boglárka

2002-ben végzett MOME tervezőgrafika szakon. Első önálló munkái az ÉS folyóiratban jelentek meg. Alapítója az Aranyvackor gyerekkönyvíró és illusztrátor versenynek, ahol új tehetségeket tudnak felfedezni. Számos magyar kiadónál megfordult már és tervezett, illusztrált könyveket. Saját mesehősei: Katica (12.kép), aki elveszítette a pöttyeit-Németországban is megjelent ez a saját szerzemény, Róka és Egér, akik új otthont kerestek és találtak, Svédországban is megjelent. Valamint Guriga nyuszi, aki elbújt. (www.gyerekkonyvolelo.hu)

12. kép: Paulovkin saját szerzeménye

Forrás: <https://pepita.hu/gyermek-konyvek-c1487/paulovkin-boglarka-a-katicabogar-elveszett-pottyai-p10402266#ref>

2.4. Vizuális nevelés és irodalmi nevelés lehetőségei

2.4.1. A képes könyvek a tanulás szolgálatában

Azt gondolnánk laikusként, hogy a szemléltetés a könyvnyomtatás megjelenésétől kezdődött, pedig ez nem is igaz. Könyvek megjelenése előtt már évszázadokkal, évezredekkel korábban volt, amivel szemléltettek. Egészen a barlangrajzokig visszamehetünk az időben. Ősemberek a vadászatot, annak mozzanatait, technikáját, taktikáját a barlangok falain rögzítették. Később középkorban a kódexek miniatűrái, katedrálisok, templomok üvegablakai, freskói mind egy-egy történetet meséltek el. Nemzeti nyelvek megerősödésével terjedtek el a könyvnyomtatások, iskolák megalakulásával pedig a tankönyvek is megjelentek. Kezdetben a gyermekekkel nem igazán foglalkoztak, így csak később került a köztudatban, hogy a gyermek nem kis felnőtt, egyéniségéhez, korához kell szabni a tananyagot. Első iskolai olvasás kézikönyve 1658-ban jelent meg Orbis pictus címmel. A szerző, Comenius a könyv írása közben a szemléltetésre helyezte a hangsúlyt. Első gyermekkönyvet John Newbery 1767-ben, első olvasókönyvet Rochow 1766-ban írta. Igazán az első igazi iskolák indulásával jelentek meg a szép és sok képet tartalmazó ábécéskönyvek. (Adamikné, 2006).

Minden korosztálynak másképp kell felépíteni a könyveket. Óvodás korúaknak ajánlott mesekönyv sokkal rövidebb, lényegre hatóbb, hiszen ők még nem tudnak 20 percnél tovább nagyon koncentrálni. Azokat a meséket értik meg legjobban, ami arról a környezetről, élővilágról szól, ami körülveszi őket és a mindennapjaik során előforduló problémákat dolgozza fel. Ilyenek a barátság, érzelmek megéléséről szóló sűrű illusztrációval ellátott könyvek. Észrevétlenül neveli, formálja a kis személyiségüket a jó mese. (S. Sarvar, 2020)

Magyarországon sokkal később jelent meg 19. század elején, az első természettudománnyal foglalkozó könyv volt, festett képekkel. Volt benne szó állatokról, növényekről, ásványokról képekkel és tudományos magyarázattal, leírással ellátva. (Németh 2004) Mai napig nagyon fontos a tudományos könyvekben az illusztráció, az élő kép. Kiemelten fontos esetleg egy természettudományos témakörben, ahol természeti jelenségekről, vagy épp fizikai-kémiai folyamatokat próbálja elmagyarázni az adott könyv. Természettudománynak nagyon fontos szabá-

lya, hogy mindig megfigyelünk először és tapasztalás útján szerezzük meg a tudást. Ehhez viszont, ha élőben, kint a természetben nincs lehetőségünk, akkor legalább szemléltetni tudjuk a könyv segítségével, képek, fotók segítségével.

A fotográfia feltalálásával szintet léphettek a természettudományos, ismeretterjesztő könyvek, mert így a valós élőlényt, akár a valós élethelyzetbe is megismerhették a tanulók. Vagy olyan dolgokról is készülhettek képek, amit szabad szemmel nem láthatnánk. Így születtek meg a mikro- és makroszkopikus méretű élőlényekről a képek a tankönyvekben. 19. századi tankönyveknek az volt a célja, hogy minél közelebb hozza a diákokhoz a természetet, és élvezzék, örömeiket leljék a könyv forgatásában. Tanulmányok során nagyon fontos szerepe van az illusztrációnak. Motivál, felkelti a gyerekekben az érdeklődést, vagy segít megérteni elképzelni a valós életben az adott élőlényt, vagy épp, ha fizika, akkor azt a jelenséget. A jó illusztráció, kép megkönnyíti a tanulást, szerves részévé kell válnia a tanulási folyamatnak. (Slezák, 2008)

Minden tanuló más, abból a szempontból, hogy hogyan tudják a legkönnyebben befogadni az új információkat. Azonban a kutatások alapján tanulók majdnem a fele művészi alkat és sokkal jobban be tudják fogadni a tananyagot, ha megfelelően van illusztrálva. Csupán közel a 20%-uk tudományos alkat, akik könnyen feldolgozzák a szöveges forrásokat és nem igénylik olyan szinten a képi segítséget. Segít a jó illusztráció az elvont fogalmak értelmezésében, így megelőzve, hogy az ismereteket csak magolással sajátítsák el. (Kojanitz, 2003)

A jó tankönyvi illusztráció felkelti az érdeklődést, illeszkedik a tananyaghoz, engedi a képzeletet dolgozni, elindítja a gondolatokat, hiteles, minőségi munka és nem utolsó sorban van, hogy jól jön a humor is. (Slezák, 2008)

Farkas György (1965) szerint: „...a jó tankönyv a tudományos, sőt műszaki könyvek, továbbá a mesekönyvek és szépirodalmi alkotások formai sajátosságait egyesíti magában életkor, iskola-típus és tantárgyak szerint differenciáltan.” (Dr. Tóth B.: Szöveg és kép az olvasókönyvekben 15. p)

Dr. Tóth Béla tanulmányozta, hogy a tankönyvekben milyen hatással van a tanulókra a kép és szöveg kapcsolata. Kísérleteiből kiderült, hogy az olvasókönyvben található képek a gyerekek teljes személyiségére hatással vannak. Ebből az oknál fogva se szabad az illusztrációt csak dekorációnak tekinteni. Tankönyvekben is egy egységet kell alkotnia a szövegnek és a képnek. Minél nagyobb az összhang annál eredményesebben tudják a pedagógusok használni a könyveket a tanításhoz. A jó illusztráció ne szöveg áttétele legyen, hanem segítse a gondolkodást és segítsen újabb fogalmak kialakítását, esetleg még a hiányzó képzeteket pótolja. Képek egyaránt hatnak az érzelmre és ezzel a megnyilvánulásokat is befolyásolja, terelheti jó irányba. Hatással

lehet az erkölcsi gondolkodására, a világról alkotott nézeteit megváltoztathatja, formálhatja. A jól elkészített kép az olvasmányhoz segít a fókusz megtartásában. Kevesebb eséllyel kalandozik el más irányban a gyerekek gondolata az adott témától. Ez különösen fontos az alsós osztályoknál, ahol még kevesebb ideig tudnak a tanulók egy adott témára figyelni. Képekkel ellátott könyvek az önálló tanulásban is sokban segítenek. Szívesebben veszi kézben a gyermek a szépen illusztrált tankönyvet és itt is a külső tényezők kevésbé tudják eltéríteni feladatuktól. Segíti a szókincs gyarapítását, választékosabb megfogalmazását a válasznak. Kísérleteiből az is egyértelműen kiderült, hogy azt a szöveget sokkal könnyebben megértették, feldolgozták amihez társult képi illusztráció. Tanulmány során összeszedte, hogy mely kritériumoknak kellene megfelelni a korszerű tankönyvek illusztrációjának. Fokozniuk kell a tanulási kedvét az általános iskolásnak, miközben felébreszti a művelődéshez való vágyat. Könyveket évfolyamokra jellemző pszichológiai és pedagógiai igényeket figyelembe véve kell alkotni. Az illusztrátor értsen ahhoz, hogy tudja a legeredményesebben közel vinni alkotásaival a gyermekhez a nyelvi közeget. Tudjon alkalmazkodni az író gondolataihoz, terveihöz. Ha ez teljesül, akkor egyenrangú alkotókká válhatnak egymás számára és partnerként tudnak dolgozni. Vizsgálatok során továbbiakban az is kiderült, hogy nem csak a személyek ábrázolása fontos, hanem azok környezetben való elhelyezése, ábrázolása. Értelmezést elbizonytalaníthatja az elnagyolt, nem kidolgozott háttér, zavart okozhat az elmélyült szemlélésben, feldolgozásban. Olvasókönyvek illusztrációjának hatással kell lennie a diák kedélyállapotára, ha kell azt javítsa, tegye nyitottá a környezete felé és máshol is a mindennapokban keresse a művészetet, legyen nyitott a befogadására az élete során. (Dr. Tóth B. ,1974)

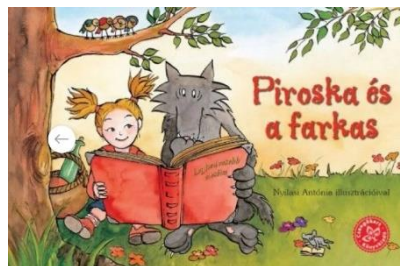
Személyes munkám során is, ha összeállítok egy feladatlapot, vagy ének-zene órára készülve egy új dalt viszek a másodikos diákjaimnak, mindig a dal mellé egy képi illusztrációt is keresek, amiről az adott dalunk szól. Ezzel figyelmüket felkeltem és sejtetem velük, hogy miről fogunk énekelni. Nagyon szeretik, mert ezzel motiválom is őket. Zenehallgatás közben ki is színezhetik mindig a képeket, ezzel is szebbé téve az illusztrációt és észrevétlenül fejlesztik a képességeiket és a szépérzéküket, vizuális kultúrájukat.

Mai gyerekek már annyira hozzászoktak a digitális eszközök használata miatt a folyamatos képi ingerhez, hogy úgy gondolom csak fekete-fehér szövegekkel ellátott könyvekből nem is tudnának tanulni. Jó minőségű képek, szemléltetés és magyarázat képpen szolgáló képek kifejezetten fontosok az alsós korosztálynak. Bármilyen tantárgyról legyen szó a képek nem hiányozhatnak. Képek egyértelműen tükrözzék azt, ami az aktuális tananyagra vonatkozik. Ugyan akkor a céltalan díszítés, csak rontja a kép értékét, és elterelheti a tanuló figyelmét a lényegről. A vázlatos, minimális rajzok sokkal jobban hozzá segítik a diákot a fogalmak megértéséhez. Nem szabad

elfelejteni, hogy a tankönyvek esetében nem csak a belsejében található képek fontosok, hanem a külsője is. Hiszen ez motiválhatja a gyermeket, hogy kezébe vegye a tankönyvet és szívesebben forgassa, tanuljon belőle.

Jelenleg a legtöbb iskolában, nincs lehetőség arra, hogy a tanító saját maga válogassa össze a tankönyveket, amiből későbbiekben tanítani szeretne. Az iskolával ellentétben azonban, eldönthetjük, hogy mely könyvek díszítsék otthonunk könyvespolcát. A kiadók, az olvasókért a könyvpiacra is.

Ezért sokszor a könyvek csomagolását is egyre hivalkodóbbra, feltűnőbbre tervezik és sajnos ezzel sokszor már a minőség romlásához vezet. Érdemes odafigyelni, ha például egy ismert mese feldolgozását tartjuk a kezünkbe, hogy egyáltalán feltűntették-e, hogy kidolgozta át és ki készítette az illusztrációt hozzá. Sokszor ezekben a könyvekben a rajzok nem is kapcsolódnak a szövegben leírtakhoz. Piroska történetét már számos feldolgozásban megtalálhatjuk a kódexektől, Rónai György átíratától a játékfilmekig napjainkig bezárólag. Nem mindegy, hogy milyen korosztálynak választjuk az éppen aktuális feldolgozást. Legkisebb korosztálynak eleve rövidített változatot készítenek, de ezzel nem biztos, hogy megőrzik a népmesei funkciókat, mint például a születés és a halál szimbólumait.

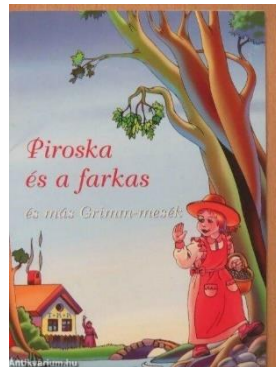

13.kép: Piroska és a farkas Bogos Katalin átírata, Nyilas Antónia illusztrálta

Forrás:<https://book24.hu/konyv/gyerekkonyvek/piroska-es-a-farkas-126673>

Jó példa Bogos Katalin átírata, ahol Nyilas Antónia illusztrációi (13. kép) láthatóak, mely rajzok térben megfelelően vannak ábrázolva és megjelenik a humor is a képelemekben. Nem éppen megfelelő, minőségi munkára pedig példa, Tóth Kiadó által megjelent (már Antikváriumi) Piroska és a farkas és más Grimm-mesék. (Popova, 2015)

Helyenként a történetben új cselekményeket használ, például a vadász olló helyett puskával lő bele a farkas hasába. Ezzel szemben az illusztráció azt mutatja, hogy ollóval hasítja fel a farkas hasát a vadász, hogy kiszabadítsa nagymamát és Piroskát. Győri Attila rajzai (14.kép) sokszor tér-sík kettőség miatt több helyen zavarók. Spray- hatású árnyékolás Az árnyékolás hatása miatt a figurák nem szépek és a felhasznált színek közül a lila és a rózsaszín túlságosan dominál. (Varga E., 2010)

14.kép: Piroska és a Farkas és más Grimm-mesék

Forrás: <https://www.antikvarium.hu/konyv/piroska-es-a-farkas-389061-0>

Piroska történetéhez hasonlóan még népszerűek a könyvpiacra az úgynevezett kivonatolt, le- rövidített szövegű könyvek, ezzel az irodalmi értéküktől megfosztott kiadványok. Vannak a rossz minőségű papírra nyomott könyvek, vagy épp szép kivitelű, gyönyörű nyomtatott hatalmas illusztrációval rendelkező Disney-könyvek. Amelyek csekély irodalmi értéket hordoznak és a gyermekek fantáziáját sem fejlesztik. Ezeket kommersz könyveknek hívjuk. Divat szerűen vásárolják őket és ezek a könyvek a befogadó érzelmeire hat, nem az intellektusára. Sajnos sokan a tömeg hatására azt hiszik, hogy ezen könyveknek is van művészeti értéke és ezzel saját magukat is félrevezetik. (G. Pap K., 1999)

Nagyon fontos a gyerekeknek kialakuljon a szépérzékük a vizuális kultúrájuk. A tanítás mellett ez is nagyon fontos feladatunk. Ezt pedig csak úgy tudjuk elérni, ha megmutatjuk nekik a minőségi kultúrát mind az irodalomban és mind a művészet területén. Ezt pedig már szinte a születésüktől fogva el kell kezdeni. Ezért is fontos, hogy milyen kis szöveg nélküli képkönyveket, majd leporellókat adunk a kis kezükbe, ezzel is formálva az ízlésüket, vizuális kultúrájukat.

3. ALKALMAZOTT MÓDSZEREK

Elsősorban az érdekelt, hogy mi alapján választ az általános iskolás korosztály magának könyvet. Mennyire befolyásolja őket a könyv külső borítója a választásban? Külső behatás, egy barát véleménye jobban befolyásolja őket, vagy a könyv borítója önmagában is elég meggyőző számukra? Mit szeretnek olvasni? Szeretnek-e egyáltalán olvasni? Lányoknak vagy a fiúknak fontosabb a könyv borítója? A vizsgált korosztályokban vajon a digitális eszközök vagy a könyvek örvendenek nagyobb népszerűségnek?

Ezen kérdések megválaszolására a magyar írok által írt gyermek és ifjúsági irodalmak közül válogattam, amiket borító tekintetében megismertettem a tanulókkal a felmérésem során.

A kérdőíves módszert választottam a gyerekek olvasási szokásaik felméréséhez. Jelenlegi munkahelyemen végeztem a kutatást a 4. és a 6. évfolyamon. Azért ezt a két korosztályt választottam, mert 4. osztályosok már remélhetőleg több könyvvel találkoznak és talán el is olvassák őket. Elkezdődnek ebben a korban azok a problémák foglalkoztatni őket, ami kezdeti serdülőket is, de még mégse ugyan az az érdeklődési körük, mint a felsős diákoknak. 6. évfolyam képviseli pedig az abszolút tinédzser korosztályt, ahol a bandaközösség véleménye sokkal jobban befolyásolja a gondolkodásukat, mint a felnőtt tanácsa.

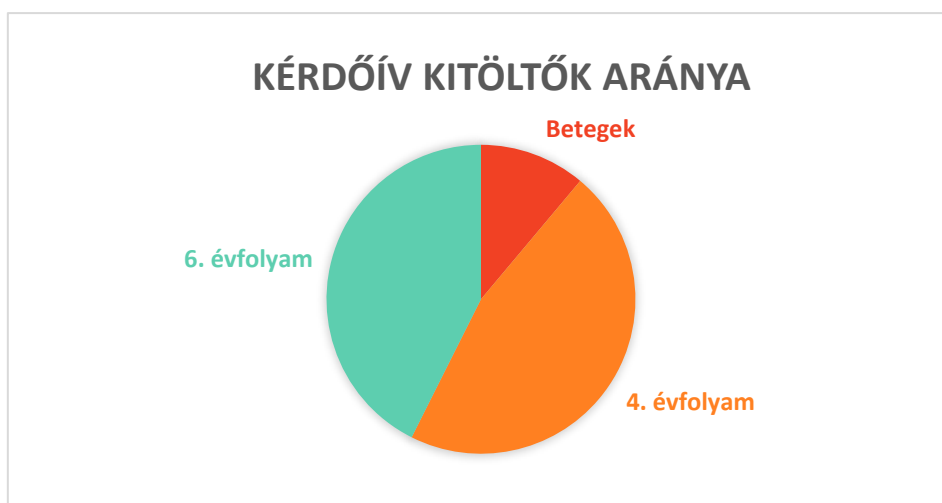
Miután konzulensemmel egyeztetve megszerkesztettem a kérdőívet, a kutatómunka helyszínéül szolgáló iskola vezetőségétől és a szülőktől is engedélyt kértem a tanulók név nélküli megkérdezéséhez, az adatgyűjtéshez.

Mai modern digitális világban azért választottam még mindig a papíralapú kutatást, mert nem voltam biztos benne, hogy az alsós korosztály is ugyanúgy tudta volna kezelni az online kérdőíves felületet. Így legalább jelen lehettem mindegyiknél és a felmerülő kérdésekre egyből tudtam reflektálni. Alsós tanítókkal egyeztetve, a nekik megfelelő időpontban látogattam meg az osztályt és személyesen osztottam ki a kérdőíveket a gyerekeknek. Alsóban és felsőben is 2-2 osztályt választottam ki. Felsőben az tanóráim elejét áldoztam fel a kutatásom megvalósítására. Begyűjtött kitöltött kérdőíveket szintén papír alapon dolgoztam fel. Évfolyamomként összesítettem először a kérdésekre adott választ. Majd a legvégén adtam össze a vizsgálati elemeket összesítve az összes kérdésre adott válaszokat.

4. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK

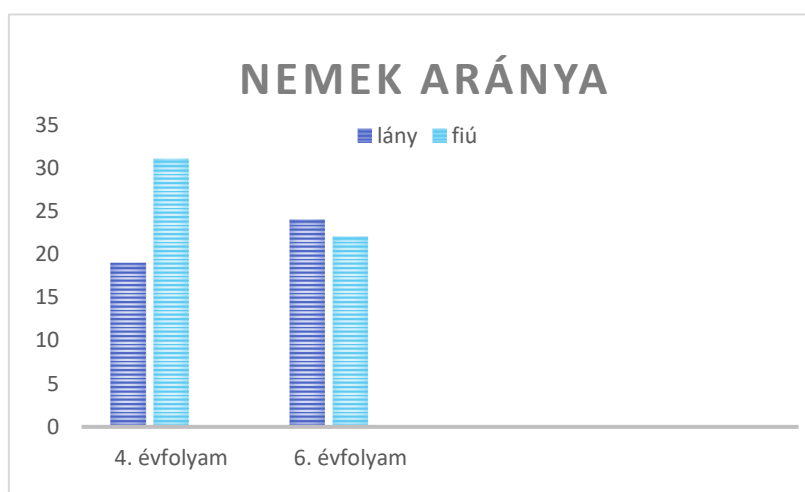
Négy osztályba összesen 108 tanulót tudtam volna megkérdezni. Azonban az őszi beteges időszakban 96 fő tudta kitölteni a kérdőívet. Negyedik évfolyamon 50 fő az 56 helyett, hatodik évfolyamon 46 fő segítette a munkám, az 52 fő helyett. 2 fő tanulónak a szülei nem engedélyezték a felmérésben való részvételt.

1. ábra Kérdőívet kitöltő tanulók aránya
(Forrás: saját munka)

Nemek aránya is nagyon jól alakult a kitöltés során. Összesen 43 lány és 53 fiú válaszolta meg a kérdéseimet. Úgy gondolom ez nagyon jó arány. Válaszadásban nagy különbségeket nem találtam attól függően, hogy fiú vagy lány töltötte ki a kérdőívet.

2. ábra: Nemek arányának alakulása kitöltők között
(Forrás: saját munka)

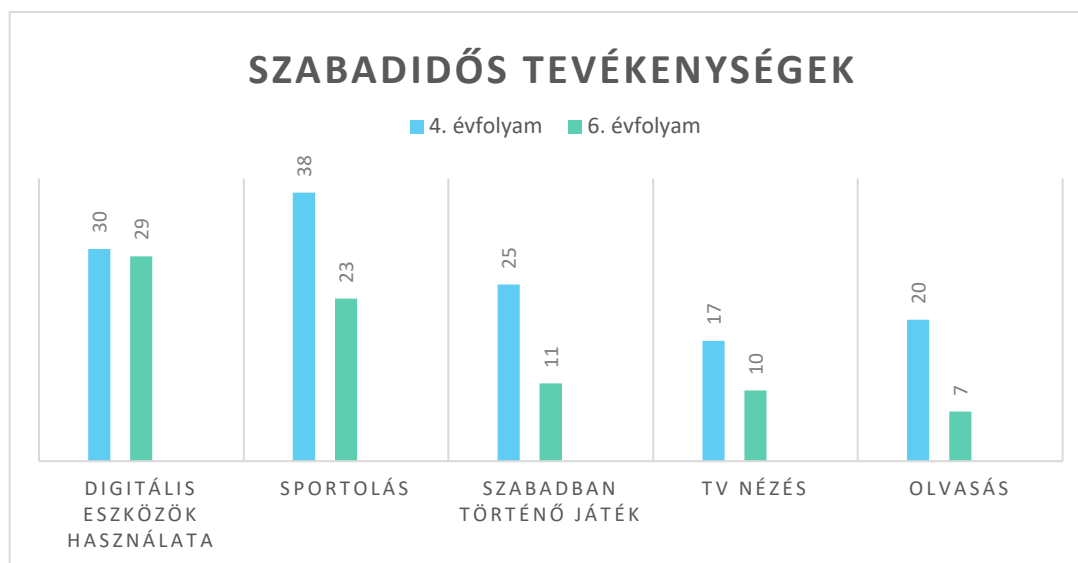
3. Mivel töltöd szívesen a szabadidőd?

Mivel töltöd szívesen a szabadidőd kérdésre magasan a sportolás és a digitális eszközök használata nyert. Még a szabadban töltött játék is megelőzte az olvasást. Harmadik helyen szerepel az olvasás és a TV nézés. Negyedik évfolyamon 13-mal többen jelölték az olvasást, 6. évfolyamon csak 7-en jelölték szabadidős tevékenységnek az olvasást.

Hasonló válaszokra számítottam. Hiszen a kütyük világába élünk. Sajnos alig látni élőszóban beszélgető fiatalokat még a buszmegállóban is. Mindenki lehajtott fejjel nyomja a telefonját. Otthon pedig még bővül a digitális eszköztár, mint például a x-box, ps, tablet, laptop, asztali számítógép. Nem tudok olyan fiataalt, aki nem tudná, hogy a felsorolt eszközök micsodák és mire valók. Sportolás kategóriát a negyedik évfolyamosok emelték meg 15 fővel. Azokban az osztályokban sokan kosárlabdáznak, kézilabdáznak és futballoznak. Több tevékenységet is bejelölhettek.

3. ábra Szabadidős tevékenységek megoszlása

(Forrás: saját munka)

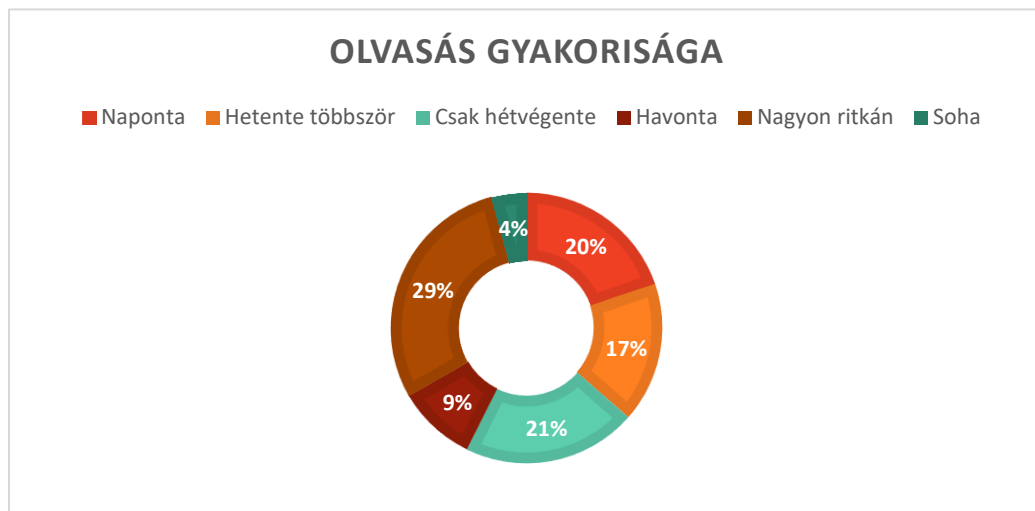
4. Milyen gyakran olvasol könyvet?

Milyen gyakran olvasol könyvet kérdésre nagyon szomorú számokat kaptam. Viszonylag nagy szórás van a válaszok között, de így is kiemelkedés a nagyon ritkán 28-cal. Volt 4 olyan tanuló a 6. évfolyamból, aki a soha választ adta a kérdésre. Naponta 19 ember olvas és 16-tan hetente többször is könyvet vesznek a kezükbe. 20% csupán a válaszadók közül, aki naponta olvas

valamilyen könyvet kikapcsolódás céljából. Ennél a kérdésnél releváns különbség nem volt a két évfolyam válaszai között.

4. ábra Milyen gyakran olvasnak a tanulók

(Forrás: saját munka)

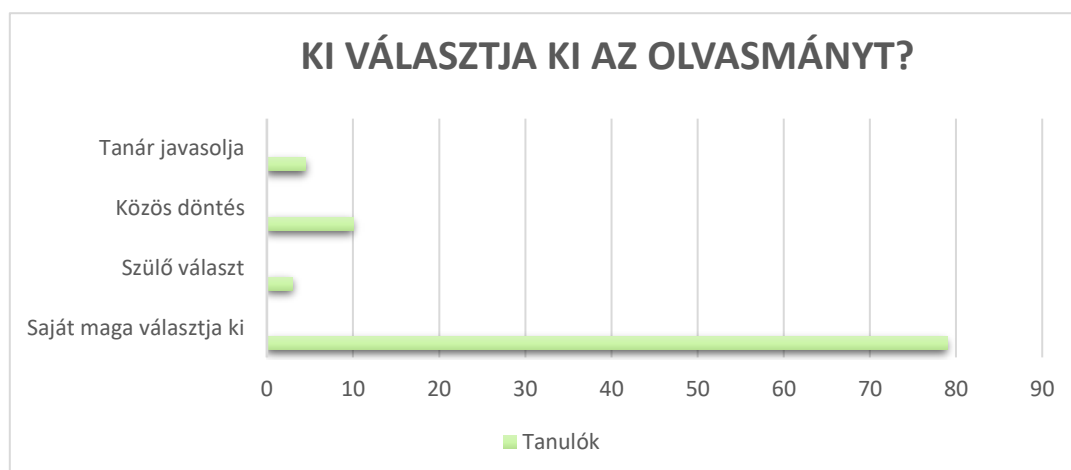

5. Te választod ki, hogy mit olvasol, vagy a felnőtt ajánlása alapján választasz olvasmányt?

Arra a kérdésre, hogy ki választja ki az olvasmányt, egyöntetű válasz a saját magam választom ki. 10 fő választotta a közös döntést. Azaz a szülővel együtt választanak olvasmányt. Tanár javaslatát 8 fő jelölte. Két évfolyam között releváns különbség nem volt.

5. ábra Ki választja ki az olvasmányt?

(Forrás: saját munka)

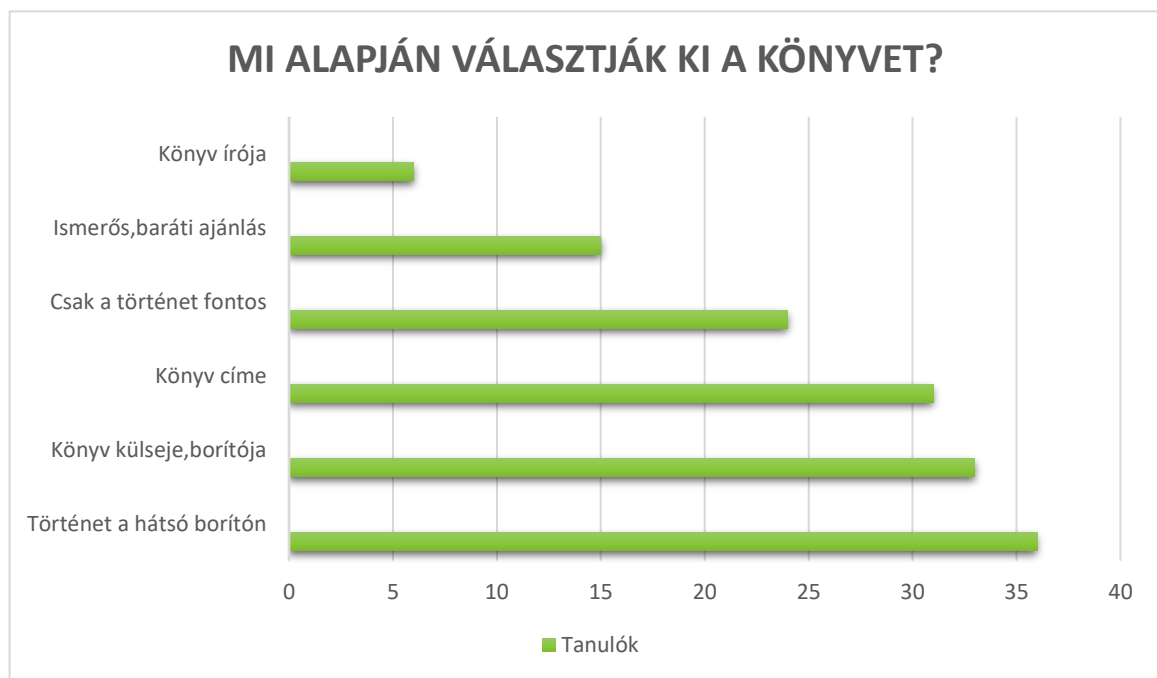

6. Mi alapján választasz ki egy könyvet?

Mi alapján választasz ki egy könyvet kérdésre is viszonylag ugyan azt a válaszokat jelölték mind a két évfolyamon. 66 fő abszolút a külső, első benyomás alapján választ. Azaz a borító és a könyv hátulján szereplő rövid történet leírás alapján. Második helyen van a könyv címe. Harmadik helyen, viszonylag sokan 24 fővel választották azt, hogy nem érdekli őket a külső, csak a történet. 15 fő választotta azt az opciót, hogy a baráti ajánlás erősen befolyásolja a választásban. Csupán 6 fő, aki a könyv írója alapján keres céltudatosan olvasmányt magának. Kutatás előtt is gondoltam, hogy fontos lesz számukra a külső. De azt nem hittem, hogy a barátok ajánlása ilyen kevés százalékban befolyásolja a döntést. Hiszen a serdülőkorban, a kortársak véleménye sokkal jobban számít, mint egy külsős véleménye. Annak viszont nagyon örülök, hogy jó páran nem adnak annyira sokat a külsőre és esélyt adnak a történetnek is. Ennél a kérdésnél is választhattak többféle választ. Releváns különbség nincs a két évfolyam válaszaiban.

6. ábra Mi alapján választják ki a könyvet?

(Forrás: saját munka)

7. Értékeld tetszésed szerint a könyvek borítóit. 1-től 5 pontig az alapján, melyik mennyire tetszik a számodra.

Következő kérdésnél 10 db könyvborítót versenyeztettem meg a diákokkal. 1-5-ig kellett pontozniuk nekik, attól függően, hogy mennyire tetszik nekik. 1: nem tetszik, 2: közömbös, 3: kicsit tetszik, 4: tetszik, 5: nagyon tetszik. Értékelések alapján csináltam egy tízes rangsort. Első és

utolsó helyen mind a két évfolyam ugyan azt a könyvet tette. Első, amelyik a legtöbb diáknak tetszete: *Weber Anikó: Az osztály vesztese*. Nem lepődtem meg ezen az eredményen. A címe és a könyv borítója is annyira illik ehhez a korosztályhoz. A könyv borítója a mai diákok asztalát ábrázolja mobillal, fülhallgatóval és füzetekkel és egy skiccel, amit unalmasabb órán rajzolhatott. Utolsó 10. helyre került *Janikovszky Éva: Égigérő fű* című könyve. Úgy tűnik a mai fiatalokat nem fogja meg Réber László illusztrátor munkái. S talán a cím, se túl hangzatos és egyáltalán nem tudták elképzelni miről szólhat a regény. Vagy talán túlságosan kisgyerekesnek, mesének nézték a rajzok alapján. A kutatás kibővítése során érdemes lenne vizsgálni döntésük hátterét, hogy mi alapján választották ezeket a könyveket.

Jelképesen a dobogó harmadik fokára ugyan az a borító került. *Berg Judit: Rumini* újabb külföldre szánt könyve került. Többi helyen teljesen más sorrend alakult ki évfolyamomként.

7. ábra Táblázat a könyvborítók értékeléséről

(Forrás: saját munka)

4.évfolyam rangsora	Könyvborítók	6.évfolyam rangsora
1.Nagyon tetszik		1.Nagyon tetszik
2.Nagyon tetszik vagy kicsit tetszik		7. Nem tetszik vagy kicsit tetszik a válaszok többsége
3.Nagyon tetszik és tetszik		3.Tetszik és kicsit tetszik

<p>4.Nagyon tetszik és kicsit tetszik</p>		<p>2.Nagyon tetszik, tetszik, kicsit tetszik</p>
<p>5.Nagyon tetszik, tetszik, kicsit tetszik</p>		<p>6.Közömbös</p>
<p>6.Közömbös és tetszik</p>		<p>4.Nagyon tetszik, tetszik, közömbös</p>
<p>7.Közömbös, kicsit tetszik, tetszik</p>		<p>9.Nem tetszik, közömbös, kicsit tetszik</p>
<p>8.Kicsit tetszik</p>		<p>5.Közömbös és tetszik</p>

9.Nem tetszik, közömbös		8.Nem tetszik, közömbös, tetszik
10.Nem tetszik, kicsit tetszik		10.Nem tetszik, közömbös, kicsit tetszik

8. ábra A kialakult népszerűségi sorrend

(Forrás: saját munka)

	4.évfolyamon	6.évfolyamon
1.	Az osztály vesztese	Az osztály vesztese
2.	A kőmajmok háza	Az ellenállók vezére
3.	Rumini (új)	Rumini (új)
4.	Az ellenállók vezére	Bátran lehetsz fura!
5.	Vagánybagoly és a negyedik Á	Rumini (rég)
6.	Bátran lehetsz fura!	Vagánybagoly és a negyedik Á
7.	Kire ütött ez a gyerek?	A kőmajmok háza
8.	Rumini (rég)	Két kis dinó
9.	Két kis dinó	Kire ütött ez a gyerek?
10.	Égigérő fű	Égigérő fű

8. Ismered valamelyik könyvet a felsoroltak közül? Ha igen, melyiket? Írd le a címét.

Kérdőívem nyolcadik kérdésében arra voltam kíváncsi, hogy ismerték-e a felsorolt könyveket? Sajnos *Ruminin* kívül egyik könyvvel sem találkoztak eddigi életük során. Egy fő a hatodik évfolyamon írta, hogy a *Bátran lehetsz fura!* könyvet ismeri.

9. Könyvborító alapján melyiket olvasnád el?

Kilencedig kérdésnél azt akartam megtudni, hogy könyvborító alapján melyiket olvasnák el. A könyvborító alapján az alsósok és a felsősök is az első 2 helyre ugyan azt a könyvet írták. Legtöbben *Az osztály vesztesét* választották. *Az ellenállók vezére* lett az, amit még elég sokan írtak, hogy szívesen elolvasnák a külső alapján. *Kire ütött a gyerek* című könyv lett a népszerűségi listán az utolsó. Amin meglepődtem a *Bátran lehetsz fura*. Szinte biztos voltam magamban még a felmérés előtt, hogyan sokan fogják ismerni és a modern borító miatt tetszeni is fog nekik. Ezt nagyon megcáfolták.

9.ábra: Mi fogta meg őket a borítóban?

(Forrás: saját munka)

10. Mi fogott meg ebben a borítóban? Miért tetszik?

Tizedik kérdéssel arra kerestem a választ, hogy mi fogta meg a könyv borítóban. Fele-fele arányban a borító illusztrációja és a könyv címe keltette fel a tanulóban az érdeklődést, kíváncsiságot a történet iránt. 21 ember még azt is fontosnak tartottam a választásban, ha vicces volt a külső. Két lehetőség pedig, az egyszerű borító és a szereplők külleme, grafikája, ami a legkevésbé befolyásolja a választásukat. Itt nem vettem külön a két korosztályt, mert ugyan azt választották.

11. Van kedvenc könyved, olvasmányod? Mi a címe?

Következő kérdésem már nem a könyvborítókhoz illeszkedett közvetlen. Azt szerettem volna megtudni, hogy van-e nekik kedvenc könyvük, olvasmányok. Ha igen, akkor mi a címe. Sajnos

nem sok választ kaptam. Legtöbben mind a két évfolyamról a Ropi naplóját írták, összesen 15 fő. Egy-két fiú írta még egy-egy focista önéletrajzi könyvét, vagy lányok egy-egy lányos vagy tiniknek szóló regényt.

12. Milyen a kedvenc könyved borítója? Le tudnád-e írni röviden a borító kinézetét?

Tizenkettő kérdés közvetlen kapcsolódik az előzőhöz. Mert itt a kedvenc könyv borítóját kellett volna leírni, körül írni, hogy milyen. Még, akik olvasnak, ők se voltak túl készségesek ezen kérdés megválaszolásában. Maximum egy pár szavas mondattal letudták a választ. Mint például színes, vicces, focis, focistáról kép. Sajnos azt tapasztalom a mindennapokban, hogy ez jellemző minden területen is rájuk. Ha meg kell egy kicsit erőltetni magukat és az nem kötelező, már maguktól nem szívesen tesznek erőfeszítéseket.

13. Mennyi könyvet olvastál már el?

Tizenharmadik kérdésben arra tértem ki, hogy mennyi könyvet olvastak már el? Hatodik évfolyamon több könyvet írtak. Talán azért is, mert ők már két év előnyben vannak. Válasznak megadott darabszámok széles skálán mozognak mindegyik évfolyamon. Két-három darabtól a 75-ig. Az átlag a 10-15 könyvet írta. Persze, aki olvas. Mert volt 5. évfolyamon 4 fő, 6. évfolyamon 9 fő, aki egy könyvet sem olvasott el még. Szerintem ez nagyon szomorú. Mert úgy gondolom ez a szám csak növekedni fog az évek előrehaladtával, ahogy a számítógépes, ps, és egyéb eszközökön játszott videojátékok terjednek.

14. és 15. kérdés a kötelező olvasmányokról:

Következő két kérdés a 14. és 15. a kötelező olvasmányokkal volt kapcsolatos. Elszokták-e olvasni, ha nem akkor miért nem? A nem válasz esetén az ok pedig az volt, hogy nincs rá ideje. Adott válaszok alapján a következő kötelező olvasmányokkal találkoztak, ismerkedtek meg az évek során, amiket szerettek is: *Lessie, Pál utcai fiúk, Egri csillagok.*

16. és 17. kérdés családtagok olvasási szokásaira vonatkozott:

Utolsó két kérdés a 16. és 17. pedig az olvasás gyakoriságára vonatkozott a családi körben. Megkérdezték családtagjainak (szülei és/vagy testvére/i) a fele szokott olvasni könyveket. Közülük is naponta 26-an és 19-en nagyon ritkán, vagyis ritkábban havonta. Összesen 10 fő válasza alapján senki se olvas a családban.

10.ábra: Családtagok olvasnak-e

(Forrás: saját munka)

5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

Kutatási kérdéseim:

1. Mi alapján választanak olvasnivalót a 4. és 6. évfolyamos diákok?
2. Mennyire befolyásoló számukra a könyv borítója?
3. Eltér-e a 4. és 6. évfolyamos gyermekek érdeklődése az olvasmányok terén?
4. Egy könyv választása során mennyire befolyásoló tényező a kortársak és barátok véleménye?
5. A vizsgált korosztályokban vajon a digitális eszközök vagy a könyvek örvendenek nagyobb népszerűségnek?

1. Mi alapján választanak olvasnivalót a 4. és 6. évfolyamos diákok?

Felmérésem során kiderült, hogy az éppen aktuális érdeklődési körüknek megfelelően választanak olvasnivalót. Erre a kérdésre, leginkább a kérdőívem 11. kérdésére adott visszajelzések alapján kaptam választ. Legtöbb futballista fiú a kedvenc focistájának az életrajzát olvassa szívesen, vagy, ami népszerű a fiúk körében az *Egy Ropi naplója*, ami tipikus fiús regény sorozat. Lányok a romantikus, könnyedebb olvasmányokat szeretik. Borítókép alapján pedig Az osztály vesztése cipő könyv volt a legnépszerűbb, ami ugyanúgy a korosztály béli aktualitása miatt volt úgy gondolom megkapó. Úgy gondolom ezt figyelembe kellene venni a kötelező olvasmányok megadásakor is. Hiszen, ha nehezen olvasható a tanulónak az adott könyv szövege, mert nem

ebben a korban íródott, akkor biztosan nem fogja meghozni a kedvüket az olvasáshoz. Így nem tapasztalják meg azt az örömet, flow élményt, amit egy könyv adhat. Amíg ezzel az érzéssel nem találkozik, addig nagyon kevés esély van rá, hogy önszántából emeljen le egy könyvet a polcra és kezdjen el kedvtelésből olvasni egy regényt.

2. Mennyire befolyásoló számukra a könyv borítója?

A könyv címével egyenértékűen fontos a gyerekek számára a könyv borítója. Felmérés előtt is gondoltam, hogy fontos szerepe van a figyelemfelkeltésben a borítónak, de nem gondoltam volna, hogy tényleg ennyire nagy százalékban. Ahogy ezt a korosztályt körbeveszi a folyamatos zsongás és az információk áradata, úgy a könyvek illusztrációjában is igénylik a színeset, a mozgalmas képeket. A vizsgált borítók alapján azt tapasztaltam, hogy a letisztult egyszerű külsejű könyvborítókat nem szerették.

3. Eltér-e a 4. és 6. évfolyamos gyermekek érdeklődése az olvasmányok terén?

Kérdőívemben felsorolt könyvek közül nagyrészt ugyan abba a sorrendbe kerültek az értékelésük során, így arra jutottam, hogy nagy eltérés nincs az érdeklődési körükben. Mind a kettő korosztály már a serdülő korba lépett, így a közösségi problémák, a lázadó viselkedés a kalandok, szerelem érdekli őket ugyan úgy.

4. Egy könyv választása során mennyire befolyásoló tényező a kortársak és barátok véleménye?

Nagyon meglepődtem az eredményen, mert úgy gondoltam, hogy az első válaszok között lesz a baráti ajánlás. Ezt erősen megcáfolták a kapott eredmények. Azaz abszolút a könyv külsője és a hátsó borítón szereplő leírás a meghatározó tényező a könyv kiválasztásakor. Ezek után következett a könyv címe, csak a történet érdekli és akkor jött csak a baráti ismerős ajánlás a választási kritériumok között.

5. A vizsgált korosztályokban vajon a digitális eszközök vagy a könyvek örvendenek nagyobb népszerűségnek?

Sajnos, egyértelműen a digitális eszközök használata nyert a könyvekkel szemben. Több választási lehetőség volt ezen kérdésnél, ahol a szabadidős tevékenységet vizsgáltam. 59 válasz érkezett a digitális eszközök használata mellett, szemben a 27-tel, akik az olvasást választották szívesebben szabadidejük eltöltésére. Kétszer annyian nyúlnak inkább a telefonhoz, számítógépes játékokhoz, mint egy jó regényhez, könyvhöz. Ők már ezekkel az eszközökkel születtek,

velük nőnek. Teljesen függővé vált sok fiatal ezektől a digitális eszközöktől. Véleményem szerint ez egy nagyon szomorú adat, ami úgy gondolom nem sok jót jelent a jövőre nézve. Nem győzhetnek a közösségi platformok, számítógépes játékok a könyvek adta lehetőségekkel szemben, mert az egyenlő lesz azzal, hogy elbutul az emberiség. Sokkal nagyobb hangsúlyt kellene fektetni, hogy a gyerekek minél előbb megszeressék az olvasást és meglássák a regényekben, könyvekben a szépet a rengeteg élményt és lehetőséget.

Javaslatok:

1. Korosztály érdeklődési körének megfelelő könyvek kiválasztása a kötelező olvasmányok megadásakor.
2. Digitális eszközökkel együttesen megkedveltetni az olvasást a gyerekekkel. Például e-book, digitális olvasókönyv készítése.
3. Óvodás korban az óvodákban könyvajánlásokat adni a szülőknek, ezzel is segítve a vizuális nevelést és a szülőknek segítő keze nyújtani, hogy igényes irodalmat adjanak otthon is gyermekük kezébe.
4. Nem szabad elhanyagolni a hangos felolvasást az óvodákban. Nem válthatja ki a hangos mese az élő szót.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

Szakedolgozatom témája a meseillusztrációk hatásai a gyermekek vizuális közlésére volt. Azonban inkább a kezdeteknél kezdtem a vizsgálatot. Mi fogja meg a felhasználót egy könyvben, mivel lehet rávenni, hogy egyáltalán kedve legyen elolvasni, megismerni a belső tartalmat is. Hiszen először a kezükbe kell, hogy kerüljön az irodalom, és csak ezután lehet bármiféle hatása a belső illusztrációnak a gyermekekre, olvasókra. Elsősorban az érdekelt, hogy mi alapján választ az általános iskolás korosztály magának könyvet. Mennyire befolyásolja őket a könyv külső borítója a választásban? Külső behatás, egy barát véleménye jobban befolyásolja őket, vagy a könyv borítója önmagában is elég meggyőző számukra? Mit szeretnek olvasni? Szeretnek-e egyáltalán olvasni? Lányoknak vagy a fiúknak fontosabb a könyv borítója? A vizsgált

korosztályokban vajon a digitális eszközök vagy a könyvek örvendenek nagyobb népszerűségnek?

Kutatási módszerem a kérdőívvel való vizsgálat volt. Munkahelyemen 4. és 6. évfolyamon összesen 108 fő diákot kérdeztem meg. Diákok többségében készségesen válaszoltak minden kérdésre a kérdőívemben. Kutatási kérdéseimre sikerült választ kapnom az adatgyűjtés során.

Megtudtam, amit már sejtettem is már a felmérést megelőzően, hogy kétszer annyian választják inkább a digitális eszközöket a könyvekkel szemben szabadidejükben. Nagyon kevesen olvasnak rendszeresen és a családi minta is hasonló. Ha olvasnak, akkor is inkább a kedvenc sportolójuk önéletrajzát, igazi klasszikus regény nem igazán akad a kezükbe. A kötelező olvasmányokat csak kényszerből olvassák el. Nagy különbség nincs a két korosztály érdeklődési köre között. Nagyon hasonló rangsorba sorolta a kérdőívben szereplő könyveket. Legkedveltebb könyvek, amiket elolvastak volna a borító alapján az osztályközösség, kamasz korosztályra jellemző problémákkal foglalkozó könyvek voltak. Számomra meglepő, ha könyv kiválasztásakor dönteni kell, akkor a barát, ismerős ajánlása nem igazán számít. Leginkább a külső borító és a hátsó borítón található történet leírás alapján választanak. Elsősorban a színes, modern, mai kor ízlésének megfelelő borítók tetszettek a diákoknak.

Az eredmények tükrében fontosnak tartom, hogy figyelembe vegyünk az aktuális korosztály érdeklődési körét a kötelező olvasmányok megadása előtt. Ha ennél a generációnál már ennyire központi szerepet játszik a digitális eszközhasználat, akkor az olvasás megszerettetését is közelíthetnénk ezzel, mint például e-bookok népszerűsítése vagy az online olvasónapló készítésének engedélyezése. Óvodás korban is nagyobb hangsúlyt fektetnék a minőségi irodalmat, illusztrációt tartalmazó könyvek ajánlására. Nem engedném, hogy a hangoskönyv kiszorítsa az élő szóval való mesélést, felolvasást. Könyvben a jó illusztráció elindítja a képzeletet, a gondolatokat. Segít megérteni a történetet és annak feldolgozását. Szöveg melletti képek segítenek a memorizálásban is, hiszen a szöveg felidézése még könnyebb, ha egy megkapó hozzá illő kép is megjelenik az emlékképek között.

Összességében jelenleg most van igazán szüksége az embereknek már egészen kiskortól a megfelelő minőségű irodalomra, képeskönyvekre, leporellókra, regényekre, mert a könyveket nem tüntetheti el a digitális világ, mert azzal az emberiség visszafejlődik szellemi és vizuális kultúrában is. Gyermekek vizuális közlése nem fejlődik, ha csak manapság oly népszerű video megosztó portálokon néznek videós tartalmakat, ahol már készen és nagyon gyorsan kapják a képanyagokat. Képzeletüket szinte blokkolja az a sok hirtelen jövő inger. Kisgyermeket túlingerli a pulzáló fény, hirtelen képváltások a könyvekkel szemben, ahol az olvasó vagy épp még

csak mesét hallgató gyermek saját fejlettségi szintjéhez mérten dolgozza fel a hallottakat a képzelete segítségével. Kék fény és a rövid videók rossz hatással vannak az alvás minőségére és stresszként éli meg a szervezetünk és ez a gyermekekre hatványozottan igaz. Mikor olvasunk, akkor sokkal lassabban éri az inger az agyunkat és így van ideje azt feldolgozni a saját ütemében, így segít lelassulnunk egy kicsit ebben az amúgy is pörgő világban.

Irodalomjegyzék

1. Boldizsár I., Borbély S., F. Hegyi M., G. Pap K., Juhász O., Komáromi G., Lipőcziné Csabai S., Nagy A., PápaynéKemenczey J., Rigó B., Tolnai M. (1999.): *Gyermekirodalom* In: Komáromi G. (szerk.) Szekszárd, Helikon Kiadó
2. F. Dárdai Á. (2001): *A tankönyvek megítélésének minőségi paraméterei*. In Karlovitz János (szerk.): Tankönyvelméleti tanácskozás. Budapest, Tankönyvesek Országos Szövetsége.
3. Ferenczi Sz. (2016):*Kalandozások Zúzmaragyarmaton és Datolyaparton - interjú Kálmán Anna illusztrátorral* In: Objektív a fiokból honlapja Letöltési dátum: 2024. január 30. forrás:<https://objektivafiokbol.blogspot.com/2016/06/kalandozasok-zuzmagyarmaton-es.html>
4. Fidelio/MTI (2020): *Réber László rajzai, amelyek generációk gyerekkorát illusztrálták* In: Fidelio honlapja Letöltés dátuma: 2023. november 12. forrás:<https://fidelio.hu/vizual/reber-laszlo-rajzai-amelyek-generaciok-gyerekkorat-illusztraltak-156175.html>
5. Gyöngy K. (2008): *Magyar karikaturisták adat- és szignótára 1848-2007. Karikaturisták, animációs báb- és rajzfilmek, illusztrátorok, portrérajzolók*. Budapest, Ábra Kkt.
6. Hessky O. (2015): *Az irodalmi illusztráció XIX. századi történetének egy fejezete: Faust-illusztrációk, különös tekintettel Liezen-Mayer Sándor Faust-sorozatára* (disszertáció) Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Letöltés dátuma: 2023. február 23. forrás:[file:///C:/Users/Laptop/Downloads/dissz_hessky_orsolya_filozofiatud%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Laptop/Downloads/dissz_hessky_orsolya_filozofiatud%20(3).pdf)
7. Kojanitz L. (2000): Szakiskolai tankönyvek összehasonlító vizsgálata I. In: Országos Széchenyi Könyvtár honlapja Letöltési dátum: 2024. január 5. forrás:<https://epa.oszk.hu/00000/00035/00074/2003-09-ta-Kojanitz-Szakiskolai.html>
8. Kümmerling-Meibauer (2018): *The Routledge companion to picturebooks*. New York: Routledge, 2018. In: Taylor&Francis Online Letöltési dátum: 2024. január 6. forrás:file:///C:/Users/Laptop/Downloads/10.4324_9781315722986_previewpdf.pdf
9. Magyar Életrajzi Lexikon honlapja. Letöltés dátuma: 2024. február 6. forrás:<https://mek.oszk.hu/00300/00355/html/index.html>
10. Juhász József-Szőke István-O. Nagy Gábor-Kovalovszky Miklós (szerk.) (1992) *Magyar Értelmező Kéziszótár* Budapest: Akadémia Kiadó p.588.

11. Magyar Illusztrátorok képi világa (2017): *Agócs Írisz interjú* In: Olvasóvá nevelés honlapja
Letöltési dátum: 2024. január 5. forrás:<https://olvasovanevels.gportal.hu/index.php?pg=37027098&nid=6696922>
12. Maródi Á: *A tankönyvi illusztrációk és képek szerepe az oktatásban*. In: researchgate honlapja, Letöltés dátuma: 2023. december 29. forrás:https://www.researchgate.net/publication/274188978_A_tankonyvi_illusztraciok_es_kepek_szerepe_az_oktatasban/full-text/56896f0208aebccc4e171e26/A-tankoenyvi-illusztraciok-es-kepek-szerepe-az-oktatasban.pdf
13. Marya Popova: *The Most Beautiful Illustrations from 200 Years of Brothers Grimm Fairy Tales* Letöltés dátuma: 2023. február 1. forrás:<https://www.themarginalian.org/2015/07/20/best-brothers-grimm-illustrations/>
14. Mirtse Zs. (2013): Jankovics Marcell pályaképe Letöltés dátuma: 2024. február 5. In: Magyar Művészeti Akadémia honlapja forrás:<https://mmakademia.hu/mobil-munkassag/-/record/MMA5833>
15. Nyár végi beszélgetés Kárpáti Tibor illusztrátorral. In: csodaceruza honlapja Letöltés dátuma:2023. április 29. forrás:<http://csodaceruza.hu/?p=11655>
16. Pásztohy Panka In: pagony honlapja Letöltés dátuma:2023.10.20. forrás:<https://www.pagony.hu/pasztohy-panka-2>
17. Paulovkin Boglárka illusztrációja a legszebb gyermekkönyvek között In: Soproni Egyetem honlapja Letöltés dátuma:2023.10.19. forrás:<http://ami.skk.uni-sopron.hu/paulovkin-boglarka-illusztracioja-a-legszebb-gyerekkonyvek-kozott>
18. Révész E. (2020): *Mentés másként -Könyvillusztráció tegnaptól mára* Balatonfüred Városért Közalapítvány
19. Simon R. Zs.: *Interjú magyar, spanyol ajkú és katalán gyerek- és ifjúsági könyvet írókkal, illusztrátorokkal: PAULOVKIN Boglárka (illusztrátor)* In: Gyerekkönyvölelő honlapja. Letöltési dátum: 2024. január 20. forrás:<https://gyerekkonyvolelo.wordpress.com/2012/11/08/interju-magyar-spanyol-ajku-es-katalan-gyerek-es-ifjusagi-konyvet-irokkal-illusztratorokkal-paulovkin-boglarka-illusztrator/>
20. Sobirov Sarvar Tursunmurotovich, Sultanov Xayitboy Eraliyevich and Ismatov Ulfat Shuhratovich: *Illustration and the Influence of Illustrator on Children's Understanding of Fairy*

Tales and Works of Art in Books In: researchgate.net International Journal of Psychosocial Rehabilitation, Vol. 24, Issue 05, 2020 Letöltés dátuma:2023.február 5. forrás:https://www.researchgate.net/profile/Ismatov-Ulfat/publication/346075793_IJOPR_Illustration_and_the_Influence_of_Illustrator_on_Children's/links/5fba1a3ea6fdcc6cc65a5bf9/IJOPR-Illustration-and-the-Influence-of-Illustrator-on-Childrens.pdf

21.Tóth B. (1974): *Szöveg és kép az olvasókönyvekben* Budapest, Tankönyvkiadó

22.Tüskés A. (2014): *A mese és kontextusai* MTTK Konferencia Budapest : MTA BTK Irodalomtudományi Intézet Letöltés dátuma: 2023. december 10. forrás:https://real.mtak.hu/19776/2/MTTKKonferencia2014_jav.pdf

23. Uther (1997) :*Indexing Folktales: A Critical Survey* In: Explore JSTORE Letöltési dátum: 2024. február 20. forrás:<https://www.jstor.org/stable/3814887>

24.Varga B. (2010): *"A gyerekeket felszabadítani és szórakoztatni kell" - interjú Kőszeghy Csilla illusztrátorral* Letöltési dátum:2024. január 5. In: Gyerekszemle honlapja forrás:<https://gyerekszemle.reblog.hu/interju-koszeghy-csillaval>

25.Varga E. (2010): *Képen át a szóig Az illusztrált könyvek szerepe a kisgyermeknevelésben -* In: Dombi A.- Soós K. (szerk.) *Fejezetek a kisgyermeknevelés köréből* Gyula: APC-Stúdió pp. 159-164.

26.Varga E. (2012): *Az illusztráció a teóriában, a kritikában, az oktatásban* Budapest:L'Harmattan Kiadó

27.V. Joosen (2014): *Grimms' tales around the globe: the dynamics of their international reception* Wayne State University Press, 2014. In: Books.Google webside forrás:https://books.google.hu/books?hl=hu&lr=&id=e1LYAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=tales+illustration&ots=gixRSUxBfe&sig=gl2IaJcwufNmI3ASWt3v9tD-h78&redir_esc=y#v=onepage&q=tales%20illustration&f=false

Képjegyzék

- 1.kép: *Illyés Gyula:Hetvenhét magyar népmese* Letöltési dátum: 2024.február 22. Forrás:<https://moly.hu/konyvek/illyes-gyula-hetvenhet-magyar-nepmese>
- 2.kép: *Vadadi Adrienn:Barkamesék* Letöltési dátum: 2024.február 22. Forrás:<https://www.pagony.hu/termekek/barkamesek-az-erdei-szulinap>
- 3.kép:*Bezeredy Amália: Flóri könyve* Letöltési dátum: 2024.február 22.Forrás:<https://moly.hu/konyvek/bezeredj-amalia-flori-konyve>
- 4.kép: *Domján József-tíz-szines-fametszete-mappa-teljes/* Letöltési dátum: 2024.február 22. Forrás:<https://arte.hu/artwork/domjan-jozsef-tiz-szines-fametszete-mappa-teljes/>
- 5.kép: *Ablak-Zsiráf* Letöltési dátum: 2024.február 22. Forrás:<https://moly.hu/konyvek/merei-ferenc-v-binet-agnes-ablak-zsiraf>
6. kép: *Eredeti rajz a Dörmögő Dömötör 1980. februári címlapjához* Letöltési dátum: 2024.február22.Forrás:<https://www.facebook.com/F.GyorffyAnna/photos/a.506633442780942/3485296558247934/?type=3>
- 7.kép: *Réber László illusztrációja Janikovszky Éva egyik könyvéből* Letöltési dátum: 2024.február 22. Forrás:https://nyolcezer.hu/cikk/kultura/2019/05/21/Ugy_elt_ebben_a_vilagban_mint_egy_kenyes_izlesu_vendeg
- 8.kép: *János vitéz (terv)* Letöltési dátum: 2024.február 22. Forrás: <https://mmakademia.hu/al-koto/-/record/MMA5833>
- 9.kép: *Agócs Írisz rajza* Letöltési dátum: 2024.február 22. Forrás:<https://iriszagocs.com/>
- 10.kép: *Berg Judit: Két kis dinó Krétán* Letöltési dátum: 2024.február 2. Forrás:<https://www.pagony.hu/ket-kis-dino-kretan>
- 11.kép: *Kálmán Anna rajza, Egyik Rumini kötethez* Letöltési dátum: 2024.február 28. Forrás: <https://napocska.hu/rumini-es-perui-karanten/>
- 12.kép: *Paulovkin saját szerzeménye* Letöltési dátum: 2024.február 22.Forrás:<https://pepita.hu/gyermek-konyvek-c1487/paulovkin-boglarka-a-katicabogar-elveszett-pottyei-p10402266#ref>
- 13.kép: *Piroska és a farkas Bogos Katalin átírata, Nyilas Antónia illusztrálta* Letöltési dátum: 2024.március 4. Forrás:<https://book24.hu/konyv/gyerekkonyvek/piroska-es-a-farkas-126673>
- 14.kép: *Piroska és a Farkas és más Grimm-mesék* Letöltési dátum: 2024.március 4. Forrás:<https://www.antikvarium.hu/konyv/piroska-es-a-farkas-389061-0>

Ábrajegyzék:

1. ábra *Kérdőívet kitöltő tanulók aránya* Forrás: saját munka 21.o.
2. ábra: *Nemek arányának alakulása kitöltők között* Forrás: saját munka 21.o.
3. ábra *Szabadidős tevékenységek megoszlása* Forrás: saját munka 22.o.
4. ábra *Milyen gyakran olvasnak a tanulók* Forrás: saját munka 23.o.
5. ábra *Ki választja ki az olvasmányt?* Forrás: saját munka 23.o.
6. ábra *Mi alapján választják ki a könyvet?* Forrás: saját munka 24.o.
7. ábra *Táblázat a könyvborítók értékeléséről* Forrás: saját munka 25.o.
8. ábra *A kialakult népszerűségi sorrend* Forrás: saját munka 27.o.
9. ábra: *Mi fogta meg őket a borítóban?* Forrás: saját munka 28.o.
10. ábra: *Családtagok olvasnak-e* Forrás: saját munka 30.o.

Melléletek

1. számú melléklet:

Kérdőívem:

Kérlek, segíts a szakdolgozatom elkészítésében! Azzal, hogy ezt a kérdőívet kitöltöd nekem, hozzájárulsz a munkám sikerességéhez. Csupán pár percet fog igénybe venni.

1. Nemed:

- fiú
- lány

2. Évfolyam:

- 4. osztály
- 6. osztály

3. Mivel töltöd szívesen a szabadidőd?

- olvasás
- szabadban történő játék
- sportolás
- TV nézés
- digitális eszközök használata (például: telefon, tablet)

4. Milyen gyakran olvasol könyvet?

- naponta
- hetente többször
- csak hétvégén
- havonta
- nagyon ritkán
- soha

5. Te választod ki, hogy mit olvasol, vagy a felnőtt ajánlása alapján választasz olvasmányt?

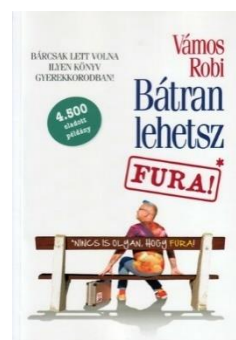
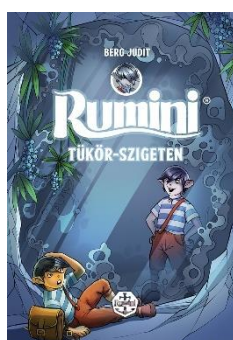
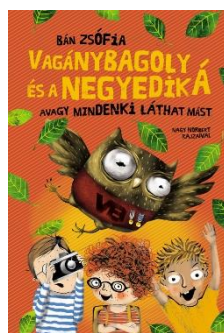
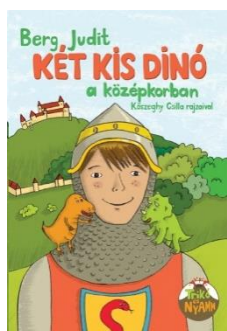
- saját magam választom ki
- szüleim választják ki
- közös döntés

a tanár javasolja

6. Mi alapján választasz ki egy könyvet?

- a könyv borítója, külseje alapján
- a könyv címe fog meg
- a könyv íróját kedvelem
- a történet alapján, amely a hátsó borítón szerepel
- ismerős, barát ajánlása alapján
- nem érdekel a külső, csak a történet.

7. Értékelj tetszésed szerint a könyvek borítóit. 1-től 5 pontig az alapján melyik mennyire tetszik a számodra. 1 nem tetszik, 2: közömbös, 3: kicsit tetszik, 4: tetszik, 5: nagyon tetszik. Több könyvre is adhatod ugyan azt az értéket.

8. Ismered valamelyik könyvet a felsoroltak közül? Ha igen, melyiket? Írd le a címét.

---

9. Könyvborító alapján melyiket olvasnád el?

---

10. Mi fogott meg ebben a borítóban? Miért tetszik?

- tetszenek a borítón a rajzok
- a szereplők jól néznek ki
- egyszerű, letisztult a borító
- viccesnek tűnik
- a könyv címe felkeltette bennem a kíváncsiságot a történet iránt
- Egyéb: (írd le)

---

11. Van kedvenc könyved, olvasmányod? Mi a címe?

---

12. Milyen a kedvenc könyved borítója? Le tudnád-e írni röviden a borító kinézetét?

---

13. Mennyi könyvet olvastál már el?

---

14. Kötelező olvasmányokat el szoktad olvasni? Ha nem, miért nem?

---

15. Kötelező olvasmányok közül melyeket olvastad szívesen?

---

16. Szüleid vagy testvéred olvasnak könyveket?

- Igen, szüleim
- Igen, testvérem
- Igen, szüleim és testvérem is
- Nem olvas senki a családban.

17. Ha olvas valamelyik családtagod, milyen gyakran?

- naponta
- hetente többször
- csak hétvégén
- havonta
- nagyon ritkán
- soha

Nagyon szépen köszönöm, hogy kitöltötted!

Nyilatkozatok

1. számú nyilatkozat

Nyilatkozat a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat
III. Hallgatói Követelményrendszer
III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat
6.13. sz. függeléke: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója
4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános
hozzáféréséről és eredetiségéről

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és
eredetiségéről

A hallgató neve: SIABÓ-SZAJKÓ NIKOLETT
A Hallgató Neptun kódja: F4324V
A dolgozat címe: Meseillusztrációk és hatásai a gyermeket
vizuális észlelésére - A kiadó igénye, hogy számí
2024
A megjelenés éve:
A konzulens intézetének neve: Neveléstudományi Intézet
A konzulens tanszékének a neve:

Kijelentem, hogy az általam benyújtott
záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi
alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen
megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a
záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását
engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás
felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori
szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár-
és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a
megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után
nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024 év április hó 11. nap

Siabó-Szajkó Nikolett
Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

2. számú nyilatkozat

Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

Szabó-Szajkó Nikolett (Neptun azonosítója: FYJ24V) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: 2024 év április hó 15 nap

Farkas Beáta
belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.